

[buiten de] BOOT

DONATEURSKRANT van de stichting LANDELIJK
ONGEDOCUMENTEERDEN STEUNPUNT (LOS)

NUMMER 1 • OKTOBER 2009

Getraumatiseerde daklozen zijn ten einde raad

Einde aan de noodopvang

Gemeenten moeten stoppen met het bieden van noodopvang aan rechtmatig in Nederland verblijvende vluchtelingen, omdat dat nu eenmaal was afgesproken in het akkoord over het generaal pardon. Maar vaak kan deze groep nergens heen. De gemeenten zitten met de gevolgen van dit gat in de regelgeving in de maag.

Door Rian Ederveen

Fatuma uit Burundi wordt door het Justitiebusje op het station in Utrecht afgezet, nadat ze een paar maanden in het detentiecentrum Zeist heeft gezeten. Ze was opgepakt vanuit haar AZC, omdat haar asiolverzoek afgewezen was. Maar Fatuma is erg getraumatiseerd. Als ze een paar weken later op het spreekuur van STIL in Utrecht komt, kan ze alleen maar huilen. Huilen wat ze in Burundi heeft gezien, huilen over haar tijd in het detentiecentrum Zeist, en huilen over haar gebrek aan toekomstperspectief. Fatuma is ernstig getraumatiseerd, dat zie je zo.

NOODOPVANG. FOTO © JAN KEES HELMS.

Tijdens de vreemdelingendetentie heeft Fatuma een aanvraag ingediend voor een verblijf op medische gronden. Die aanvraag mag ze in Nederland afwachten, dus ze hoeft niet meer uitgezet te worden. Daarom mocht ze ook niet langer in detentie blijven en werd ze vrijgelaten. Maar ze krijgt ook geen opvang. Na haar vrijlating slaapt Fatuma een paar nachten bij een vriendin, een paar nachten stiekem in haar oude AZC, en wordt dan geholpen aan een kamertje bij een oudere man. Fatuma is een beetje bang, maar ze heeft geen keus. De straat is ook geen optie.

Sinds 1998, het jaar van de Koppelingswet, wordt het recht op opvang gekoppeld aan het recht op verblijf. Vreemdelingen die een aanvraag hebben ingediend voor een reguliere verblijfsvergunning (dus niet een asiilvergunning), zijn weliswaar 'rechtmatig' in Nederland, maar ze hebben geen recht op opvang. Ze mogen ook geen bijstand krijgen. Vanaf het jaar 2000 zijn gemeenten in heel Nederland geleidelijk opgekomen voor deze groep. Ze geven financiële steun aan organisaties die opvang bieden en leefgeld geven. Vóór het pardon werden op deze manier duizenden vreemdelingen opgevangen. Velen van hen kregen pardon. Maar niet allemaal. En er komen natuurlijk dagelijks nieuwe gevallen bij.

Volgens staatssecretaris Albayrak moeten de gemeenten stoppen met hun steun aan deze groep 'rechtmatig' verblijvenden, omdat dat in het akkoord over het generaal pardon zo is afgesproken. De gemeenten interpreteren de afspraken anders, en zeggen dat stoppen van de noodopvang alleen hoeft als Albayrak opvang biedt aan de groep 'rechtmatigen'. Dat was een eis van de regeringspartijen bij de motie van het PvdA-Kamerlid Spekman, die op 17 december 2008 werd aangenomen. Albayrak heeft tot nu toe echter geen stappen gezet die tot een oplossing kunnen leiden. Wel heeft ze gezegd dat de nieuwe asielpcedure, die mogelijk in juni 2010 wordt ingevoerd, de noodzaak van noodopvang voor deze groep zal verminderen. Hun medische argumenten worden dan al in de asielpcedure meegenomen.

Maar dat biedt natuurlijk geen oplossing voor de groep die nu al in deze situatie zit. Het zal ook geen oplossing bieden voor mensen bij wie de medische problemen pas ná de asielpcedure opkomen. Hoe dan ook, gemeenten zullen nog langere tijd de gevolgen van dit gat in de regelgeving voelen

Trauma's

De situatie in Rotterdam maakt duidelijk wat het gevolg is van de afwezigheid van noodopvang. Andrea van de organisatie House of Hope belt ons over vijf Sierra Leonezen die ze helpt.

NIEUWS IN ZICHT

Vorig jaar al begon de regering-Berlusconi met het bekendmaken van een groot aantal wetten die immigratie moet tegengaan. Afgelopen zomer ging hij nog een stap verder. De wet die illegale immigratie strafbaar maakt, is voortaan ook van toepassing op mensen die illegalen helpen. Op het eilandje Lampedusa arriveren dagelijks migranten in gammele bootjes. Iedere Italiaan die hen voortaan probeert te helpen met onderdak of werk, riskeert nu een gevangenisstraf van maximaal drie jaar. Zie ook Actueel, pagina 2.

Foto © Sara Prestianni/flickr.com

Zij zijn allemaal in 2001 of 2002 gekomen, hebben drie jaar een status gehad, zijn ingeburgerd, hebben een huis en werk gehad. Doordat Sierra Leone nu 'veilig' verklaard is, zijn zij in een langzaam proces van nog eens twee jaar hun status kwijtgeraakt. Daarmee raakten ze ook hun baan kwijt, kregen huurschulden en werden uit huis gezet. Ze moesten bij vrienden logeren en hebben geen stabiel onderdak meer. Maar al deze vluchtelingen hebben ook geleden onder de trauma's van de oorlog, sommigen lichamelijk, anderen geestelijk. Zij

hebben psychische hulp nodig, en hebben dan ook een verblijfsvergunning op medische gronden aangevraagd. Maar Rotterdam biedt geen opvang, zelfs de nachtopvang is alleen voor 'echte Rotterdamers'. Andrea's cliënten zijn ten einde raad. Ze krijgen weliswaar medische zorg, maar hun trauma's zijn verergerd door hun woonsituatie. Hoe ze ooit hun trauma's onder controle moeten krijgen? Niemand die het weet. Net zo min als duidelijk is hoe ze moeten overleven zonder enige financiële steun. ●

LOS kort

Ondertussen op het kantoor van LOS

Dit is nummer 1 van Buiten de Boot, een nieuwe krant van stichting LOS, Steunpunt voor mensen en organisaties die betrokken zijn bij ongedocumenteerden. De krant is gericht op ontwikkelingen wat betreft de leefsituatie van mensen zonder verblijfsvergunning. De krant zal uitkomen naast onze meer juridische tweewekelijkse digitale nieuwsbrief. Hiermee willen we tegemoet komen aan verzoeken om informatie op de hoofdlijnen van het beleid. We hopen dat deze krant aan die behoefte voldoet.

Stichting LOS is het eerste halfjaar van 2009 vooral bezig geweest met het zekerstellen van haar toekomst. Anders dan in het verleden zullen we vooral moeten gaan werken in de vorm van projecten. Daarnaast blijven we natuurlijk beschikbaar voor individuele vragen om advies, het ondersteunen van het Platform Migrant zonder Verblijfsvergunning en het organiseren van andere bijeenkomsten waarbij uitwisseling en kennisoverdracht plaatsvindt. En we blijven betrokken bij campagnes zoals de Nacht van de Vervanging, met het pleidooi voor rijksopvang voor de groep die 'rechtmatig' in Nederland verblijft.

Daarnaast heeft Mieke Kox dit jaar hard gewerkt aan een onderzoek naar de leef-

situatie van mensen die illegaal in Utrecht woonden, en zich voor het Pardon hadden aangemeld. Ze heeft met 88 mensen gesproken over hun leven: hoe ze woonden, hoe ze aan eten kwamen, hoe ze medische zorg kregen, hoe ze omgingen met hun gebrek aan perspectief. Het is duidelijk dat deze groep erg geïsoleerd heeft geleefd, en dat zij een grote last voor hun omgeving hebben betekend. Het onderzoek zal binnenkort gepubliceerd worden. We hopen dat het onderzoek de gemeente Utrecht zal helpen om nóg meer in te zetten op ondersteuning van ongedocumenteerden in deze stad.

De komende maanden zullen in het teken van de vreemdelingendetentie staan. We werken aan een meldpunt over de misstanden in vreemdelingendetentie. Steeds meer noodopvang worden geconfronteerd met cliënten die vastgezet worden om daarna weer vrijgelaten te worden. Mensen raken beschadigd in detentie, en raken hun vertrouwen in Nederlanders kwijt. Ook hun vertrouwen in de mensen van de noodopvang. Het minste wat we kunnen doen, is die signalen systematisch verzamelen en de staat aanklagen over de manier waarop zij met deze mensen omgaat. ●

'Alsof je als immigrant geen rechten hebt'

Ze hebben geen huis, mogen niet werken en kunnen nergens heen. Het leven voor mensen zonder papieren is niet eenvoudig. Gewone burgers die zich het lot van deze mensen aantrekken, bieden soms uitkomst door praktische hulp te geven. Waarom doen ze dat? Wat drijft ze? In de rubriek 'De Buurvrouw' wordt iedere vier maanden een van deze helpers geportretteerd.

Door Rian Roegholt

Yasin was geslaagd voor het toelatingsexamen van een mbo-opleiding. Maar omdat hij geen verblijfsvergunning had, werd hij geweigerd door de school. Britt (55) verdiepte zich in zijn verhaal en ontdekte dat er fouten in de procedure waren gemaakt. "De school schart zich makkelijk achter de IND, maar er gaat daar van alles mis. En daar betaalt de zwakste en meest afhankelijke een inhumane prijs voor."

De politie hield Yasin aan toen hij op een scooter reed. Yasin was bang voor uitzetting: hij rende weg en verzette zich bij de arrestatie. Hij werd veroordeeld tot een taakstraf en kreeg daardoor geen verblijfsvergunning, terwijl de rest van zijn familie dankzij de pardonregeling in 2007 wél mocht blijven. Yasin, die al vanaf zijn vijfde jaar in Nederlandse opvangcentra zit, zou uitgezet worden naar een land dat hij niet kent en waar hij niemand heeft.

Onbegrijpelijk, vond Britt. "Dat soort streken halen bijna alle puberende jongens uit", zegt ze over Yasins arrestatie. "Het staat gewoon niet in verhouding." Ze was met Yasin in contact gekomen via haar zoon Sven; de jongens zaten in de

zelfde vriendengroep. Toen Sven vertelde dat Yasin niet naar school mocht omdat hij geen verblijfsvergunning had, legde ze contact met hem. Britt verdiepte zich in zijn verhaal. Ze voelde zich betrokken, deels omdat ze zelf al het nodige had meegemaakt met de IND. In 2001 kreeg ze een relatie met een arbeidsmigrant en werd pleegmoeder voor zijn zoon. Kort daarna kwam het stel, door gerommel met de werkvergunning van Britts vriend, in grote problemen. Moeilijke jaren volgden, op financieel en emotioneel gebied.

"Ik ben volkomen naïef in immigratiezaken gerold", zegt Britt. "Ik vertrouwde op rechtvaardigheid en menselijkheid. Maar wat ik allemaal heb meegemaakt met de immigratiedienst, dat zijn inhumane toestanden." Yasin was erg bang dat haar hulp tegen hem gebruikt zou kunnen worden, merkte Britt. Toch won ze genoeg vertrouwen om zijn papieren in te zien en contact te leggen met zijn advocaat.

De dreigende uitzetting van Yasin bleek uiteindelijk veroorzaakt door een procedurefout: alleen als je een gevangenisstraf hebt gehad moet je het land uit. Yasin had slechts een taakstraf gekregen. De advocaat bemerkte de fout en

trok aan de bel. Yasin heeft nu een W-document: een bewijs dat hij wacht op een nieuwe beslissing. Daarmee kan hij toch studeren.

De hele gang van zaken bij de IND heeft Britt bij de gemeente aangekaart. Ook heeft ze zich aangemeld voor een gesprek op het Ministerie van Justitie. Britt heeft een journalistieke achtergrond en denkt erover om een boek te schrijven over haar ervaringen met de immigratiedienst, om anderen in zo'n situatie te helpen. "Je kent de regels niet, je hebt geen verweer. Mensen denken: dan moet je maar geen immigrant zijn. Alsof je dan geen rechten hebt."

Haar boodschap is: vertrouw niet blindelings op de IND. "Dossiers gaan door zoveel handen, er komen zo vaak nieuwe mensen te werken: niemand neemt verantwoordelijkheid." Britt hoopt dat scholen en gemeenteraden verder durven te kijken dan het oordeel van de immigratiedienst. "Als burger let ik zelf op", zegt ze. "En dat wil ik ook zeggen tegen bijvoorbeeld docenten: let op." ●

Yasin is een verzonnen naam: de angst voor herkenning is nog steeds groot.

BRITT TROK ZICH HET LOT VAN YASIN AAN EN HIELP HEM WAAR MOGELIJK.

Straks zijn wij, de illegalenhelpers, vast ook aan de beurt

De komende periode zal Justitie in de Tweede Kamer vooral aandacht vragen voor de nieuwe asielprocedure en het moderne migratiebeleid. Maar achter die mooie façade van nieuwe wetten worden oude rechten van migranten zonder verblijfsvergunning steeds meer afgebroken.

De politie heeft ruimere bevoegdheid gekregen om de identiteit van mensen die uitgezet moeten worden te achterhalen. Zo mag de politie de woning doorzoeken waarin iemand zonder papieren is aangetroffen, of de woning naast het bedrijf waarin de illegaal aangetroffen werd. Ook kan de mobiele telefoon uitgelezen worden. Nog niet in de wet, maar wel in de praktijk zien we dat bezoekers van illegalen in vreemdelingendetentie door de Dienst Terugkeer & Vertrek van Justitie worden opgezocht, om via die weg informatie over de vreemdeling te verkrijgen. De Commissie Integraal Toezicht Terugkeer heeft Buitenlandse Zaken gevraagd meer druk op weigerachtige ambassades uit te oefenen, zodat zij hun burgers terugnemen. Dat doet onze minister Maxime Verhagen nog niet. Internationale relaties zijn blijkbaar belangrijker dan uitzettingscijfers.

Nog steeds in behandeling is het wetsvoorstel dat het mogelijk maakt om een status te onthouden aan mensen die ooit illegaal in Nederland waren. Het voorstel staat verstopt in een wet die heet 'Voorstel tot wijziging van de Vreemdelingenwet in verband met nationale visa', en is in augustus 2008 gepresenteerd. Maar niet alleen de Nederlandse wet is wat dit betreft verontrustend: de Europese Terugkeerrichtlijn die eind 2010 ingevoerd moet worden, verplicht elk Europees land om 5 jaar lang de toegang te verbieden aan iedereen die ooit door een Europees land gedwongen is uitgezet. Binnenkort wordt een centraal Visum Informatie Systeem in werking gesteld, waarbij landen elkaar moeten informeren over visumaanvragen en visumweigeringen. Deze nieuwe wetten zullen toekomstkansen ontnemen aan veel mensen die om allerlei redenen ooit illegaal zijn geweest.

En straks zijn wij, de illegalenhelpers, vast ook aan de beurt. In omliggende landen zijn al wetten die de hulp aan illegalen strafbaar maken. In de Nederlandse wet staat daar nog bij 'om winstbejag'. Maar in Duitsland, Italië, Spanje, Frankrijk en Groot-Brittannië zijn ook humanitaire helpers strafbaar. Hoe houden wij deze ontwikkeling in Nederland tegen?

Trossen LOS!

De moeder de vrouw

De Waalbrug bij Zaltbommel is vernoemd naar de dichter Martinus Nijhoff, die met de versregel "Ik ging naar Bommel om de brug te zien" verwijst naar de vorige – gesloopte – brug die begin jaren '30 ter plaatse over de rivier was gelegd. *De moeder de vrouw* heet het gedicht.

Niet lang geleden stond ik een Angolese cliënte bij die juist was bevallen van haar eerste. Haar echtgenoot, voormalig politiek vluchteling, had inmiddels de Nederlandse nationaliteit en het kind eveneens, maar haar eigen asielprocedure was op niets uitgelopen en haar aanvraag voor een vergunning om bij man en kind te kunnen blijven was nu ook afgewezen. Reden: mevrouw moest maar terug naar Angola om daar een langdurige (en ongewisse) visumprocedure te doorlopen. Kind geen bezwaar.

Studerend op de zaak stuitte ik op een soortgelijk geval, berecht door de rechtbank Assen. Onder verwijzing naar de destijds in de Kamer gedane toezegging van Verdonk – "Stel je voor dat je een moeder die een kind zoogt terug zou sturen; ik zeg toe dat op die gevallen de hardheidsclausule wordt toegepast" – had deze rechtbank geoordeeld dat het onterecht was dat de mevrouw in kwestie een machtiging voor voorlopig verblijf in haar land van herkomst had moeten aanvragen. Een bruikbaar precedent voor de zaak van de Angolese.

Toen mijn zaak voorkwam, bleek echter dat de IND in de Assense zaak hoger beroep had ingesteld bij de Raad van State – en had gewonnen. De kernoverweging van de Staatsraden is de moeite waard: de rechtbank had, ondanks de bewoordingen hiervan, uit de uitspraak van Verdonk niet mogen concluderen dat zij had bedoeld vrouwen die borstvoeding geven vrij te stellen van de visumplicht. Exit vreemdeling – en ook mijn cliënte mocht, het kind aan de borst geklemd, terug naar Angola.

Op je woorden hoef je als minister in de Tweede Kamer niet te passen – daar waakt de Raad van State wel voor. Om met Nijhoff te spreken: "Lees maar, er staat niet wat er staat." ●

Mr. Willem Boelens werkt als advocaat bij Schoolplein advocaten en is gespecialiseerd in asiel- en vreemdelingenrecht.

Meeste afgewezen Somaliërs later toch in opvang

Somalische vluchtelingen op straat

Hoewel de situatie in Somalië nog altijd erg gevaarlijk is, belanden sinds een beleidswijziging van Justitie in mei maandelijks 'enkele tientallen' Somalische vluchtelingen in Nederland uitgeprocedeerd op straat. Na een paar weken mogen ze van de rechter vrijwel allemaal weer terug in de rijksopvang. Maar het beleid blijft ongewijzigd.

Door Margreet Jenezon

Vluchtelingenwerk Nederland (VVN) en de Raad voor de Rechtsbijstand (RVR) zijn bezorgd over de grote hoeveelheid afgewezen asiolverzoeken van Somaliërs in de afgelopen vier maanden. Ook vreemdelingenrechtadvocate Marieke de Boer ziet dat veel Somalische asiolverzoeken afgewezen worden. "Zaken waarvan ik denk: dat is wel riskant." Ze noemt een cliënt die ernstige problemen had met de fundamentalistische organisatie Al Shabaab, die wel de taliban van Somalië wordt genoemd. "Hij werd ervan verdacht tegenstand te hebben geboden en is bedreigd door die organisatie." Volgens De Boer zou zo'n zaak nader onderzocht moeten worden. Justitie vindt het verhaal 'ongeloofwaardig'. Hoeveel Somalische vluchtelingen precies op straat belanden, is bij de RVR en Justitie niet bekend. Het gaat volgens coördinator Eddy Sluiter van de RVR om 'tientallen' mensen per maand. "Het gaat de kant op van honderden."

Fraude

Op 19 mei stopte staatssecretaris Nebahat Albayrak van Justitie met het zogenoemde 'categoriale beschermingsbeleid'. Daarmee kwam een eind aan de regel dat Somaliërs uit Zuid- en Centraal Somalië die asiel vroegen automatisch opvang kregen, in afwachting van een veiliger situatie in de plaatsen waarvandaan ze vluchtten. Reden die Albayrak gaf voor het stoppen met dit beschermingsbeleid was de grootschalige fraude van Somaliërs met vingerafdrukken. Veel Somalische asiellzoekers verminkten hun eigen vingers zodanig dat geen vingerafdrukken konden worden genomen. Daardoor werd onzichtbaar of ze al in een ander EU-land asiel hadden gevraagd.

Vluchtelingenwerk, advocaten en hulpverleners bevestigen dat deze vorm van fraude veelvuldig is gepleegd, maar vinden dit een 'oneigenlijke reden' voor de beleidswijziging. Volgens advocaat Hanno Bos uit Utrecht hoeft de beëindiging van het beschermingsbeleid niet erg te zijn, als de individuele beoordeling maar soepel is. Albayrak heeft zelf beloofd daar zorgvuldig mee om te gaan. Maar daar hebben Vluchtelingenwerk en advocaten van de RVR zo hun twijfels over. "Het contrast is heel groot met het beleid van voor 19 mei", zegt VVN-medewerker Mariska Cheret. "De staatssecretaris heeft aangegeven dat de situatie 'onverminderd slecht' is in Somalië. Het is gek dat er dan zo'n groot verschil is".

"Vluchtelingenwerk is wel voor fraudebestrijding", zegt haar collega Annemiek Bots. "Maar in dit geval is de situatie zo slecht dat je dat niet op deze manier kunt doen. Door afschaffing van het beleid dupeer je veel mensen die recht hebben op bescherming".

Hanno Bos vindt het opvallend dat het beschermingsbeleid wel beëindigd is, maar dat de al verleende tijdelijke statussen niet worden ingetrokken. "Dat gebeurt niet omdat het natuurlijk niet veilig is in Somalië." De vraag is waarom nieuwkomers ondanks die onveiligheid nu dan wel worden afgewezen.

Vingerafdrukherstel

De Somaliërs van wie geen vingerafdrukken kunnen worden genomen, gaan in vreemdelingenbewaring, vertelt Sluiter. Dat zijn er een paar per dag. De fraude is volgens hulporganisaties al verminderd omdat de mensen zien dat het niet werkt. Sluiter: "In twee maanden zijn honderd mensen in bewaring gesteld. Binnen vier tot zes weken zijn hun vingers hersteld en kan gekeken worden of ze

DE SITUATIE IN SOMALIË IS NOG ONVERMINDERD GEVAARLIJK. TOCH WERD HET EERSTE ASIELVERZOEK VAN ALI AFGEWEEZEN OMDAT DE IND NIET GELOOFT DAT HIJ UIT ZUID-SOMALIË KOMT. ALI IS NU BEZIG MET ZIJN TWEDE ASIELVERZOEK. FOTO © ANNA BOOMSMA.

elders al asiel hebben gevraagd. Dat is meestal in Italië. Dan worden ze daarheen teruggestuurd. In Italië wacht hen geen opvang, of die is zo slecht dat je er met goed fatsoen geen mensen heen kunt sturen", meent Sluiter. Het beleid heeft op dit punt 'wel effect', zegt hij, want er komen nauwelijks nog nieuwe mensen bij zonder vingerafdrukken.

Van de vluchtelingen van wie wel vingerafdrukken gemaakt kunnen worden, worden volgens Ingrid Schippers van de Werkgroep Opvang Uitgeprocedeerden (WOU) van de Amsterdamse Raad van Kerken, 'de meesten' afgewezen. Zij komen op straat terecht en kloppen aan bij de WOU. Zij gaan in beroep tegen de afwijzing en vragen in afwachting hiervan de rechter om een voorlopige voorziening. "Tot op heden verklaart de rechter bij praktisch iedereen het beroep gegrond", zegt

Schippers. Dat betekent dat ze na twee of drie weken opvang van de WOU, weer teruggaan naar AC Ter Apel, omdat ze dan recht hebben op opvang van het rijk.

Volgens Justitiewoordvoerder Van der Eijk winnen die mensen alleen een zaak op het punt van opvang en niet inhoudelijk over het recht op asiel. Daarom hoeft de IND volgens hem geen consequenties te verbinden aan al die gewonnen zaken.

Intussen heeft de WOU de afgelopen vier maanden een 'paar honderd' Somaliërs opgevangen die in een AC zijn afgewezen. "En dat gaat nog wel even door", verwacht Schippers. 15 september bekijkt de meervoudige kamer of het beschermingsbeleid wel of niet terecht wordt afgeschaft. Schippers: "Voor de uitspraak er is, ben je weer een paar maanden verder." ●

Stichting LOS begint meldpunt vreemdelingendetentie

Rechteloosheid ten top

Regelmatig worden we bij stichting LOS gebeld door mensen wiens vriend of vriendin in vreemdelingenbewaring is gezet. Zoals laatst in een mail: "Weet u wel wat er gebeurt op de detentieboot in Dordrecht? Ik bezoek daar een Tanzaniaan, maar ik mag niets meenemen bij mijn bezoeken. Geen snoepje, geen briefje met telefoonnummer helemaal niets. Het is inhumaan. Ze worden gekleineerd en gewantrouwd en bij ongehoorzaamheid dreigt isolatie. Kunt u aandacht geven, vragen of wat dan ook in de media of geschreven pers?"

Door Rian Ederveen

Vreemdelingendetentie is het uiterste middel om ervoor te zorgen dat mensen die hier niet mogen zijn, daadwerkelijk vertrekken. Bijna niemand in Nederland weet wat er echt achter de tralies gebeurt. In totaal zijn er bijna 3.000 plaatsen voor vreemdelingen, verdeeld over verschillende locaties met verschillende regimes. Daarvan zijn tussen de 1.500 en 2.000 plaatsen bezet. In 2008 verbleven er 8.400 mensen, onder hen ook 75 minderjarige alleenstaande vreemdelingen. Sommigen van hen werden snel uitgezet, maar velen blijven lang in detentie.

In 2008 bleef 72 procent minder dan 3 maanden in detentie: deels omdat zij werden uitgezet, deels omdat de detentie om andere redenen werd opgeheven. De vreemdeling had bijvoorbeeld helemaal niet opgepakt mogen worden, is ongeschikt voor detentie of heeft een nieuw toelatingsverzoek ingediend. Bijna 2 procent van de vreemdelingen bleef in 2008 langer dan een jaar in detentie. Dat lijkt weinig, maar het waren wel 140 personen.

Door de Dienst Terugkeer en Vertrek (DT&V) wordt maar 55 procent van de mensen die in detentie zit en onder hun caseload vallen,

daadwerkelijk uitgezet. Detentie is dus geen effectief middel om uitzetting te bevorderen. Zeker voor mensen die al voor de zoveelste keer vastgezet zijn, en waarvan iedereen weet dat de uitzetting niet zal lukken, lijkt het meer op een straf. Detentie is het 'sluitstuk van het vreemdelingenbeleid', een beleid dat er in zijn geheel op gericht is om vreemdelingen het land uit te dwingen door hen rechten te onttrekken. Detentie is daarbij inderdaad het uiterste middel: de rechteloosheid ten top.

Meldpunt

Vreemdelingen die na detentie zijn vrijgelaten kampen vaak met veel boosheid en apathie. In de maandenlange detentie zijn ze murw geslagen door hun machteloosheid, hun gebrek aan zeggenschap over hun eigen leven en ook door de manier waarop soms gehoorzaamheid wordt afgedwongen. Niemand luistert als je klaagt over je eten, over het gebruik van de telefoon, over de medische dienst en over de inzet van isolatiecellen. Ook van buitenaf is het moeilijk

hierin actie te ondernemen, omdat het moeilijk is de verhalen te controleren. Een klachtrecht bestaat wel op papier, maar leidt in de praktijk meestal tot niets. Eenmaal op straat hebben mensen moeite hun leven weer op de rails te zetten. Hun vertrouwen in de Nederlandse maatschappij is verdwenen. Dat geldt vaak ook voor het vertrouwen in de hulpverlening. Ze verdwijnen nog meer in de schaduw van onze samenleving.

Stichting LOS zal vanaf het najaar een meldpunt opzetten voor de leefsituatie in vreemdelingenbewaring. We hopen daarmee nog meer kennis en contacten op te bouwen om vreemdelingen in bewaring te kunnen helpen en hun situatie zichtbaar te maken. We hopen dat er uiteindelijk toch een beetje beter leefklimaat komt. Dat maakt de rechteloosheid van de detentie niet ongedaan, maar kan het leven wel wat veraangenamen. ●

Steunpunt Ongedocumenteerden Breda (STOB)

Ook mensen zonder papieren hebben recht op recht'

In heel Nederland zijn organisaties actief die zich tot doel stellen ongedocumenteerden te helpen. Buiten de Boot zet in elk nummer zo'n instelling in de schijnwerpers. In deze aflevering het Steunpunt Ongedocumenteerden in Breda, kortweg STOB.

Door Margreet Jenezon

"De computer bepaalt of je geholpen wordt", zei oud-minister Ed van Thijn bij de opening van een symposium in Breda met als titel *Mensen zonder papieren, mensen zonder rechten?* Van Thijn wees met zijn uitspraak op mensen zonder verblijfsvergunning die wegens hun status en omdat ze vaak geen identiteitsbewijs hebben, niet voor hulp bij een ziekenhuis of reguliere instelling terecht kunnen.

De vier organisatoren van het symposium, behalve STOB ook Noodopvangorganisatie Vluchtbed, Oneness Africa en Vluchtelingen-

werk, vinden dat ongedocumenteerden ook 'recht op recht' hebben. Op de conferentie bleek dat naast de bestaande Noodopvang, de daklozen- en andere reguliere instellingen, meer hulp nodig is voor mensen die daar wegens hun status niet terecht kunnen maar toch in grote humanitaire nood verkeren.

Tussen wal en schip

Dat besef was er bij hulpverleners, kerken en particulieren in Breda al eerder. Jan Hopman richtte daarom na twee jaar voorbereiding, in januari 2008 STOB op: Steunpunt Ongedocumenteerden Breda. Via de media en kerken wierf hij vrijwilligers. De organisatie wordt

door kerkelijke fondsen gefinancierd.

Hopman: "Bij de parochie klopten steeds meer mensen aan die tussen wal en schip vielen wat hulpverlening betreft. Die niet bij Vluchtelingenwerk of een noodopvang als Vluchtbed terecht konden. Ze hadden begeleiding en hulp nodig, maar kregen die nergens." STOB richtte zich in eerste instantie op medische zorg. Zo zorgde STOB dat niet meer alleen één huisarts alle ongedocumenteerden uit de omgeving hielp maar dat via bemiddeling van de Huisartsenkring West Brabant nu alle huisartsen bekend zijn met de problematiek, de rechten van mensen en de mogelijkheden behandeling vergoed te krijgen. Tevens zorgde STOB voor betere toegang tot ziekenhuizen. Dankzij STOB is de toegang tot de zorg dus de laatste anderhalf jaar enorm verbeterd. Daarnaast heeft STOB ervoor gezorgd dat er 'meer begrip is gekomen voor de situatie waarin ongedocumenteerden zich bevinden', vertelt Hopman.

Ook het symposium heeft 'meer bewustwording van de problematiek' tot gevolg gehad, vertelt Hopman. "We krijgen veel reacties van mensen die zeggen dat hun ogen open zijn gegaan. Ze zeggen: 'Dat kan toch niet in onze stad. Dat mensen zo moeten leven. Slapen in een park...' De problematiek was onzichtbaar en is nu wat zichtbaarder, daardoor krijg je meer begrip."

Opvang nodig

Op dit moment is het plan om extra opvang te creëren alleen nog in de onderzoeksfase. Hopman: "We laten ons voorlichten door Stichting VLOT uit Tilburg die al veel verder zijn dan wij". Ondanks de weerstand die er bij sommige politici al tegen Noodopvang bestaat, voor mensen in procedure, verwacht Hopman 'toch wel enige politieke steun' voor opvang van de groep zonder procedure en papieren. "Op de conferentie waren veel gemeenteraadsleden aanwezig die erachter stonden, anderen twijfelden. Vóór de gemeenteraadsverkiezingen van 2010 gaan we in gesprek met hen. Ook willen we nog een avond organiseren over opvang voor vluchtelingen. We zetten erop in dat we willen uitblinken als stad op het gebied van mensenrechten." ●

COLOFON

[buiten de] BOOT is een uitgave van LOS (stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt) en verschijnt drie keer per jaar.

Stichting LOS ondersteunt individuen en organisaties die mensen zonder verblijfsvergunning ('ongedocumenteerden') helpen. [buiten de] BOOT wordt op aanvraag toegestuurd naar individuele donateurs en instellingen.

DONATEUR WORDEN?

Als donateur van Stichting LOS steunt u de activiteiten van Stichting LOS die de rechten van de ongedocumenteerden in Nederland op de agenda houdt van de lokale en landelijke politiek.

Voor €20,- per jaar ontvangt u driemaal per jaar [buiten de] BOOT. Maak uw bijdrage over op rekeningnummer 9552448 ten name van Stichting Landelijk Ongedocumenteerden Steunpunt, Utrecht onder vermelding van donateur en uw adres en u ontvangt drie maal per jaar [buiten de] BOOT. U kunt ook een mail sturen naar info@stichtinglos.nl. Grotere bijdragen zijn altijd welkom.

Stichting LOS
Kanaalstraat 243
3531 CJ Utrecht
030 2990222
info@stichtinglos.nl
www.stichtinglos.nl

MEDEWERKERS AAN DIT NUMMER

Nils Buis, Rian Ederveen, Marion Etman, Margreet Jenezon, Bram Logger, Rian Roegholt
OPMAAK en ONTWERP
Nils Buis, Om tekst en vorm, Utrecht
FOTOGRAFIE
Jan Kees Helms
EINDREDACTIE
Bram Logger
DRUK
Drukkerij Pascal, Utrecht

Deze krant is gedrukt op 9Lives Silk, FSC-gecertificeerd papier afkomstig uit verantwoord gekweekte bossen.

UIT DE PRAKTIJK

KOPZORGEN OM MOEDERS ZORG

Een Surinaamse oude moeder woont bij haar familie in. Ze heeft dagelijkse verzorging nodig, en in Suriname is er niemand die dat kan geven. Daarom is moeder na afloop van haar bezoekersvisum in Nederland gebleven. Moeder is niemand tot last, haar familie helpt haar graag. De familie wil moeder graag verzekeren, maar dat kan niet. Geen enkele particuliere verzekering dekt de kosten van behandeling van bestaande kwalen. Er is weliswaar een fonds voor mensen zonder verblijfsvergunning en zonder geld, maar in dit geval zal het ziekenhuis de familie zeker aanspreken voor de kosten van de behandelingen. De familie zal binnenkort moeten besluiten hun moeder dure zorg te onthouden.

ADOPTIE IS GEEN OPTIE

Op 8-jarige leeftijd kwam Mauro naar Nederland omdat zijn halfzusje hier woonde, en omdat zijn moeder niet goed voor hem kon zorgen. Hij kwam terecht bij lieve pleegouders, waar hij zich helemaal thuis voelt. Na vier jaar besloot Nederland dat er in Angola wel goede zorg voor hem zou zijn, eventueel in het door Nederland gefinancierde opvanghuis Mulemba. Zijn asielverzoek werd afgewezen. Zijn pleegouders willen hem graag adopteren, maar dat mag niet van Nederland. Zijn moeder in Angola kan immers voor hem zorgen? Zo dreigt Mauro op zijn 14de teruggestuurd te worden naar Angola. Het is de vraag of dit nog in het belang van dit kind is.